

Rapport audit

Schoolondersteuningsprofiel s(b)o nieuwHessen

Irma Miedema
Robine Mens

Sardes, september 2017

Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel

Naam onderwijsvoorziening s(b)o: nieuwHessen

Datum bezoek: 19 september 2017

In opdracht van: Samenwerkingsverband Oost Achterhoek

Rapporteur: Irma Miedema, Puk Witte

Sardes, Utrecht

oktober 2017

Inleiding

Uw school¹ biedt onderwijsondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer een reguliere school voor basisonderwijs tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Zowel voor de s(b)o-school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, Samenwerkingsverband Oost Achterhoek), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de onderwijsondersteuning en wat mogelijkheden zijn om de onderwijsondersteuning verder aan te passen aan de mogelijk veranderende behoefte van het netwerk van scholen waar het s(b)o toe behoort.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingenpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
 - a. extra handen / omvang van de klassen
 - b. speciale onderwijsmaterialen
 - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
 - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
 - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het Samenwerkingsverband Oost Achterhoek, en in het bredere onderwijsveld.

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingenpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Wanneer we het eerste domein voor uw school in kaart brengen, hanteren we een indeling die past bij het onderscheid tussen scholen voor wat betreft hun doelgroep: s(b)o-scholen variëren van *doelgroepenschool* voor een smalle doelgroep, tot *integratieve school* voor brede ondersteuning van (leerlingen in) reguliere scholen.

¹ Waar in dit rapport kortheidshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport kortheidshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

De doelgroepschool is *aanbodgericht*. De voorziening richt zich op een specifieke doelgroep zoals leerlingen met een lichamelijk beperking, een verstandelijke beperking, langdurig zieken etc.. Kenmerkende uitgangspunten en opvattingen bij een doelgroepenbenadering:

- de doelgroep heeft betrekkelijk uniforme onderwijsbehoeften;
- leren in homogene groepen van leerlingen met de betreffende onderwijsbehoeften heeft de voorkeur;
- de expertise die de doelgroep nodig heeft, vraagt een omgeving van een specialistische voorziening.

De integratieve school is *vraaggestuurd*. De voorzieningen worden in aanvulling op de mogelijkheden van de reguliere scholen ingezet. Er zijn meerdere specialismen binnen deze school beschikbaar en de school is in staat om haar voorzieningen als het ware om de reguliere scholen heen te brengen.

Kenmerkende uitgangspunten bij een integratieve benadering:

- de onderwijsbehoeften van leerlingen worden niet geordend naar medische en/of psychologische kenmerken, maar naar onderwijsbehoeften, ingedeeld op de eerder genoemde vijf velden;
- leren in heterogene groepen van leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften heeft de voorkeur;
- de inzet van de expertise die sommige leerlingen nodig hebben heeft een meerwaarde ook voor leerlingen die een dergelijke behoefte niet zo specifiek hebben.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) voor leerlingen buiten de primaire doelgroep van de school heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode of de vaste benadering als leidraad hanteren. Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept volledig afstemmen op de leerlingen die op dat moment de groep vormen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties (leermogelijkheden)
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school),
- een interview met sleutelfiguren uit de school - aanwezig waren: Jeroen Bloemenkamp (directeur), Geert Hebbink (leerkracht), Jinke Spreij (data-specialist), en Marloes Gerlick (ouder),
- observaties bij enkele lessen: groep 1/2, deel groep 3, groep 4/5, groep 8b, groep 8a, groep 6/7,
- een teamgesprek - aanwezig waren: vrijwel het gehele team.

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden, en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het teamgesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende (ingewikkelde) onderwijsbehoeften.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage 1: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof, en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groeimogelijkheden

Sbo nieuwHessen maakt deel uit van Accent Scholengroep. Accent Scholengroep omvat, naast scholen in Samenwerkingsverband Oost Achterhoek, ook scholen die aangesloten zijn bij Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Doetinchem. Vanuit Sbo nieuwHessen is de Orthopedagogische Dienst (OPD) van Accent Scholengroep werkzaam. Binnen deze dienst zijn een orthopedagoog en een psychodiagnostisch medewerker werkzaam.

De scholen van Accent Scholengroep die bij Samenwerkingsverband Oost Achterhoek horen, vormen samen één van de drie 'Kamers' binnen het samenwerkingsverband. In deze Kamer is sbo nieuwHessen de enige voorziening voor sbo.

Er is op dit moment een verbouwing gaande bij Sbo nieuwHessen, de prognose is dat het rond de jaarwisseling klaar is. De gymnastiekzaal wordt vernieuwd, en er komen extra ruimtes bij.

Sbo nieuwHessen werkt aan het invullen van een regiofunctie. De school zoekt actief naar samenwerking met partners, bijvoorbeeld met Mariëndaal Doetinchem (speciaal onderwijs voor kinderen met een lichamelijke of meervoudige beperking; onderdeel van De Onderwijsspecialisten). Eerste aanleiding voor de samenwerking was de wens van een leerling om naar school te kunnen bij Sbo nieuwHessen; op basis van deze eerste ervaring is de samenwerking uitgebreid. Intussen zijn er zo'n zes leerlingen op school bij Sbo nieuwHessen waarvoor het onderwijs (mede) door Mariëndaal verzorgd wordt. Met een vebrede toelating voor leerlingen die eerder op het speciaal onderwijs waren aangewezen, versterkt Sbo nieuwHessen haar regiofunctie.

Een andere belangrijke partner voor sbo nieuwHessen is de gemeente Aalten. Bij besprekingen over toewijzingen van arrangementen passend onderwijs in het Zorg Advies en Toewijzings Team (ZATT) van Samenwerkingsverband Oost Achterhoek, schuift wanneer daar aanleiding voor is een vertegenwoordiger van Jeugdzorg van de gemeente aan, om in afstemming een Jeugdzorg-arrangement te kunnen toekennen. Ook deze samenwerking past bij de regiofunctie waar de school verder naar toe wil.

Sbo nieuwHessen zoekt op een pragmatische manier naar nieuwe wegen. In de samenwerking binnen de regio, maar ook bij de interne onderwijskundige inrichting:

In 2004 kreeg de school van de inspectie het predikaat 'zwak'. Lang geleden, maar de effecten zijn waarneembaar: de school heeft een sterke ontwikkeling doorgemaakt naar opbrengstgericht werken. De intern begeleider heet bij Sbo nieuwHessen de 'dataspecialist'. De school zet stevig in op het analyseren van de leerresultaten om (o.a.) met de opbrengsten van die analyse het Integraal Kindplan (IK-plan) richting te geven. De inspectie van het onderwijs stelt (maart 2017): 'De wijze waarop de school gebruik maakt van opbrengstgegevens, de school spreekt neutraal van 'data', kenmerkt de inspectie als een voorbeeld voor anderen.'

Instroom van leerlingen in de periode 1 oktober 2016 tot 1 september 2017:

kinderdagcentrum	4
regulier onderwijs zonder ambulante begeleiding	12
ander sbo, vanwege verhuizing	2
speciaal onderwijs, cluster 4	1

Uitstroom van leerlingen in dezelfde periode:

praktijkonderwijs	10
vmbo met leerwegondersteuning	1
voortgezet speciaal onderwijs cluster 3	1
voortgezet speciaal onderwijs cluster 4	6

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Kijkend naar de bevroegde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school

- ☐ sterk homogeen, passend bij het beeld van een *doelgroepschool*
- ☐ meer homogeen dan heterogeen
- ☒ meer heterogeen dan homogeen
- ☐ sterk heterogeen, passend bij het beeld van een *integratieve school*

Domein 2: Ruimte voor verschillen

De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die *binnen een groep*

- ☐ eenzelfde vorm van onderwijs biedt aan leerlingen
- ☐ enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen
- ☒ veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen
- ☐ mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft

- ☒ extra 'handen' in de klas
- ☐ onderwijsmaterialen
- ☒ de ruimtelijke omgeving
- ☒ specialistische expertise
- ☒ contacten met externe relaties

Domein 4: Borging

De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

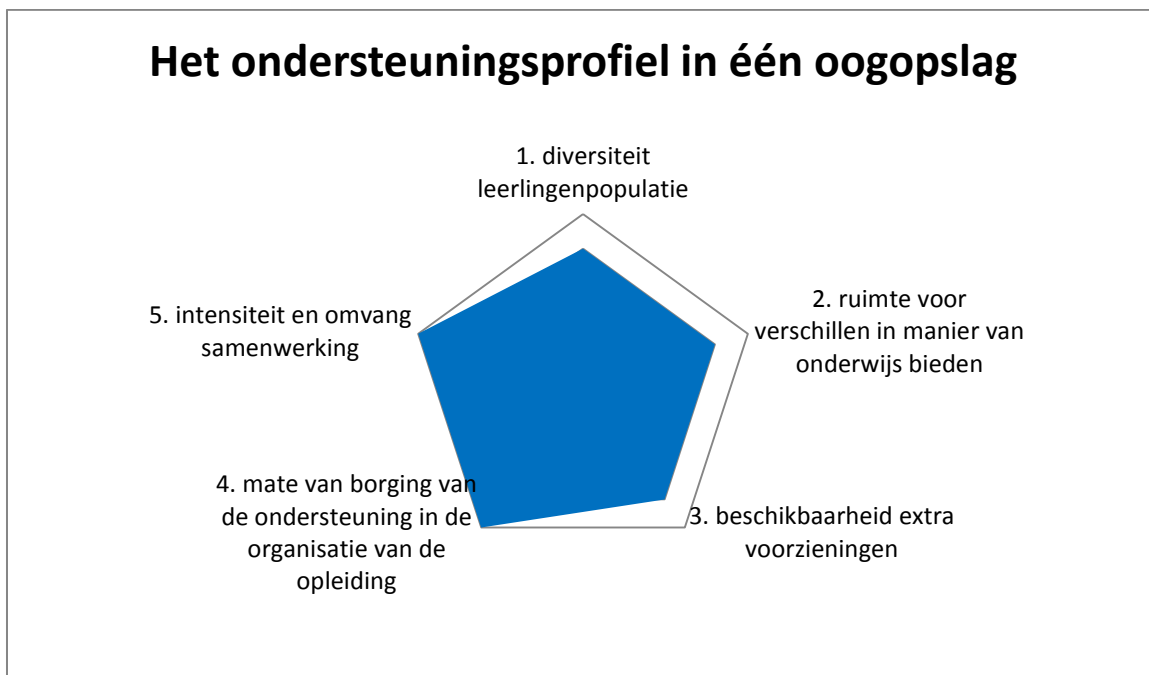
- ☒ op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig
- ☐ op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet
- ☐ op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet
- ☐ op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: samenwerking binnen het onderwijs

De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Samenwerkingsverband Oost Achterhoek is

- ☒ intensief, in een stevig netwerk met veel partners
- ☐ intensief met enkele partners, beperkt met andere
- ☐ matig intensief met enkele partners, beperkt met andere

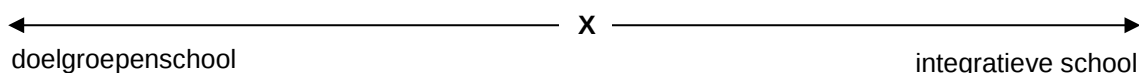
□ beperkt

Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie(1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als 'radar' voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen 'wenselijke' vorm.

Geschetst op een continuüm tussen doelgroepschool en integratieve school kan de positie van sbo nieuwHessen als volgt geplaatst worden:

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

Er zijn grote verschillen in het niveau en tempo van leren bij de leerlingen (de scores op intelligentietesten varieert van 48 tot 137). Daarnaast hebben veel leerlingen een eigen manier van informatieverwerken, en leerlingen hebben begeleiding op maat nodig om de sociale omgeving beter te leren begrijpen. De culturele en taalachtergrond van de leerlingen is niet sterk verschillend.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.
Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

De school biedt veel ruimte voor verschillen tussen leerlingen, vooral door inzet van veel voorzieningen: onder andere veel extra handen, en veel beschikbare expertise. Het valt op dat het niet zozeer de didactische aanpak is die bijdraagt aan de kracht om met verschillen om te gaan - terwijl te zien is dat veel onderwijskundige werkvormen die differtiërend kunnen werken wel zijn ingezet. Handelingsgericht werken, opbrengstgericht werken, zelfstandig werken, coöperatief leren: duidelijk is te zien dat hier initiatieven in genomen zijn. In de praktijk van het lesgeven is vooral de klassieke, klassikale wijze van lesgeven te zien - waar mogelijk opgesplitst in niveaugroepen. De mate waarin de differentiërende werkvormen daadwerkelijk de praktijk bepalen lijkt leerkrachtgebonden. Een teamaanpak is hierbij niet duidelijk zichtbaar. Uitzondering hierop is het opbrengstgericht werken. Hierbij ligt initiatief bij de dataspecialist. Opbrengstgericht werken is opgevat als het aanpassen van het leerkrachthandelen in reactie op de uitkomsten van de analyse van de leerresultaten.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

- Een eerste suggestie richt zich op het afwijken van de planmatige invulling van de lessen - zonder de rode draad van planmatig werken los te laten. In de lesplanning bereiden leerkrachten een passende match voor tussen het lesaanbod en wat de leerlingen nodig hebben - in niveaugroepen. Deze differentiatie zou in twee stappen verder doorgezet kunnen worden. Eerst door niet alleen in de planning, maar ook gaande de les het aanbod nog verder dan nu al gebeurt af te stemmen op wat de leerling op dat moment nodig heeft. En vervolgens door daarbij niet alleen op niveau te differentiëren, maar ook op leerstijl, interesses en ervaringen van de leerling. Dit vraagt om een losse benadering van het onderwijs, vanuit het vakmanschap van de leerkracht die het beste weet wat er op dat moment, voor die leerling, nodig is.
 - Een volgende suggestie zou kunnen zijn om te zoeken naar een integrale differentiërende aanpak die door het team gedragen wordt. Een aanpak die een team-eigen mix is van de hier boven genoemde didactische werkvormen. De school werkt, als opleidingsschool, met lesobservaties. Als er voldoende draagvlak is voor een eigen teamaanpak, zouden teamleden systematisch bij elkaar lesobservaties kunnen ter ondersteuning van het proces waarin de teamaanpak wordt doorgevoerd.
3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.
Extra voorzieningen zijn: extra 'handen' in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

De school beschikt over veel voorzieningen, zowel over extra handen, als over extra ruimtelijke voorzieningen (na de verbouwing), specialistische expertise, en een stevige samenwerking met zorgpartners rond de kinderen.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Gedacht zou kunnen worden aan de verdere ontwikkeling van een digitale leeromgeving - gericht op het bieden van instructie en oefenstof niet alleen op verschillend niveau en tempo, maar ook gericht op verschillende leerstijlen, en rekening houdend met verschillende interesses van de leerlingen.

4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.
Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

De school heeft op alle gevraagde aspecten een sterke borging gerealiseerd. De school zet al langere tijd in op planmatig werken en opbrengstgericht werken. Met name de nadruk op de sturing van het leerkrachthandelen door de opbrengsten van analyses over de leerresultaten valt op.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Op dit moment is er een korte lijn tussen de analyseresultaten van de leeropbrengsten, en het leerkrachthandelen. Waar een leerling op achterblijft wordt extra op ingezet, is een voor de hand liggend gevolg. De pdca-cyclus (plan-do-check-act) bij opbrengstgericht werken is onderwerp van discussie onder onderwijsgeven. In deze discussie wordt het volgende gezegd: Soms werkt het beter in te zetten op wat de leerling al goed kan, en de zwakke punten even te laten liggen. En soms werkt het beter om alle leerdoelen even te laten liggen om eerst met de leerling aan de leervoorwaarden te werken, wetende dat de gemeten resultaten daar op korte termijn niet beter van worden. Dat is immers het vakmanschap van de leerkracht: de persoonlijke leerroute van de leerling begeleiden, met de verwachte leerdoelen op langere termijn strak in de peiling. Een dergelijk vakmanschap heeft ruimte nodig.

Sbo nieuwHessen zoekt naar een evenwicht tussen het gericht sturen op de leerdoelen, en het meebewegen met de persoonlijke ontwikkeling van iedere leerling. Nu het gerichte sturen naar de leerdoelen stevig geborgd is, zou een suggestie kunnen zijn om binnen het team de vraag te stellen of het tijd is om weer meer ruimte te maken voor het afwijken van de directe pdca-werkwijze, op basis van het vakmanschap van de leerkrachten.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.

Gekeken wordt naar de mate waarin wordt samengewerkt met partners binnen het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

Sbo nieuwHessen werkt intensief samen binnen het eigen schoolbestuur, en met Mariëndaal, en de gemeente Aalten. De school heeft te maken met een ingewikkelde positie: er is een rol binnen het eigen schoolbestuur, binnen de 'Kamer' van het Samenwerkingsverband Oost Achterhoek, binnen Samenwerkingsverband Oost Achterhoek als geheel (samen met de twee andere sbo's van het verband), en binnen de gemeente Aalten. Sbo nieuwHessen gaat hier pragmatisch mee om, de school zoekt samenwerking die meerwaarde kan hebben voor de doelgroep leerlingen of voor de continuïteit van de school.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

De school zou de mogelijkheden verder kunnen verkennen die de positie in Samenwerkingsverband Oost Achterhoek - met de andere twee sbo's binnen dit verband - biedt.

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

(Een groot deel van) het team vindt het belangrijk dat kinderen niet lang (langer dan een half uur heen en een half uur terug) hoeven te reizen naar hun school. Dit past bij de gewenste regiofunctie voor de school. De teamleden zien een verschuiving van leerlingen van het speciaal onderwijs naar het sbo, en van het sbo naar het regulier onderwijs. Hierin wil het team meegaan - zoals te zien in de samenwerking met Mariëndaal. Dit opschuiven naar het so zou het team verder willen doorzetten, men ziet het positief als een uitdaging.

Op de stelling 'hoe homogener de groep, des te beter de leerprestaties' werd gemengd gereageerd. Aan de ene kant: 'Kinderen leren van elkaar, juist als ze verschillen'. Aan de andere kant: 'Als het om leerprestaties gaat werken homogene groepen beter'.

Teamleden zien het dilemma in het regulier basisonderwijs: 'door Passend Onderwijs krijgt de 'gewone' leerling te weinig aandacht' ook terug op de eigen school. Soms zouden teamleden de leerling die als 'gewoon' geldt binnen nieuwHessen ook wel meer aandacht willen kunnen geven.

Samenvattend: het team beweegt mee met de verschuivingen van de leerlingenstromen tussen regulier, sbo en so. Het oog is gericht op een regiofunctie. Het team stelt zich hierbij pragmatisch en positief op. Over de onderwijskundige opvattingen rond passend onderwijs ontstond tijdens het teamgesprek weinig gedachtenwisseling.

Bijlage: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

☐	weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen
	☐ laag
	☐ gemiddeld
	☐ hoog
☐	matig
☒	sterk

De schoolpopulatie is een goede afspiegeling van Aalten en omgeving. Het is een diverse populatie en dat geldt ook voor de ouders van de leerlingen.

- *thuis taal:*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

De thuistaal is overwegend Nederlands. Er is een klein aantal Poolse kinderen, zij worden als pleegkind in het Nederlands opgevoed, sommigen beheersen het Nederlands nog beperkt. Er zijn ook enkele kinderen van Syrische vluchtelingen, waar thuis geen Nederlands gesproken wordt. Eén van deze kinderen heeft gehoorschade opgelopen, de school heeft gezorgd voor scholing in gebarentaal voor de school en het gezin.

- *culturele achtergrond*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

Aalten is een christelijke gemeenschap, sbo nieuwHessen is een christelijke school. De leerlingen komen uit Aalten zelf, maar ook uit de regio eromheen.

De leerlingen op de school verschillen v.w.b.³:

- *niveau van leren*

☐	weinig
☐	matig
☒	sterk

Ook binnen de groepen zijn grote verschillen te zien in het niveau van leren - dat heeft zeker ook te maken met de grote spreiding die te zien is op het gemeten niveau van het IQ: van 48 tot 137.

³ Om voor het overzicht over het samenwerkingsverband maximale vergelijkbaarheid tussen scholen te bereiken zijn vragen opgenomen die niet voor elke s(b)o-school van toepassing zullen zijn. In dat geval beperkt het antwoord zich tot *n.v.t. gezien de doelgroep*

- *leerstijlen*

☐	weinig
☒	matig
☐	sterk

Met name de leerlingen met een lager leervermogen hebben behoefte aan praktijkleren. Sommige leerlingen hebben leerdoelen gericht op zelfredzaamheid - deze leerlingen leren door veel herhalen en in de praktijk oefenen.

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

☐	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☒	veel (meer dan 40%)

Er is veel variatie tussen leerlingen wat dit betreft. Als voorbeelden noemen de geïnterviewden: Een groep leerlingen verwerkt informatie op een manier die kenmerkend is bij ASS. Dit vraagt om heel eenduidige, concrete communicatie. Een andere grote groep verwerkt informatie het best wanneer die visueel wordt aangeboden. En een deel van de leerlingen in de klas hebben in de hogere groepen modelmatig, abstract leerstofaanbod nodig.

- *speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)*

☐	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☒	veel (meer dan 40 %)

De ondersteuningsbehoeften op het gedrag is heel divers, maar richt zich vooral op het begrip van de sociale omgang. Een belangrijk doel van het team is om de leerlingen meer inzicht in het eigen gedrag te laten ontwikkelen.

Enkele leerlingen vertonen met enige regelmaat grensoverschrijdend gedrag - dat dit aantal niet groter is heeft (mede) te maken met de preventieve werking die uitgaat van de aandacht voor het begrip van de sociale omgang, en van het scheppen van een positief klimaat in het algemeen.

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
overdragen van kennis	☒	☐	☐	☐	zelf ontdekken ¹
kennis verwerven	☒	☐	☐	☐	werken met kennis
klassikaal leren	☐	☐	☐	☒	individueel en groepjes-leren ²
sturing van het leren door de leerkracht	☒	☐	☐	☐	leerlingen sturen eigen leren ³
alle leerlingen op basisniveau brengen	☐	☐	☐	☒	het maximale uit elke leerling halen
leerstof bepaalt leerweg	☐	☐	☐	☒	beginsituatie leerling bepaalt leerweg
nadruk op gestructureerde opdrachten	☒	☐	☐	☐	nadruk op vrije opdrachten
gelijke normering prestaties	☐	☐	☐	☒	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties
beoordeling door leerkracht	☒	☐	☐	☐	zelfbeoordeling door leerling
evaluatie onderwijs door leerkracht	☒	☐	☐	☒	evaluatie samen met leerlingen ⁴

¹Een tijd geleden, vóór 2005, heeft de school het predikaat 'zwak' gekregen van de inspectie. Sindsdien heeft de school hard gewerkt aan het verbeteren van de resultaten: nu is het oordeel van de inspectie heel lovend.

²Het leren in groepjes gebeurt in de klas. Het is de bedoeling dat de kinderen zo weinig mogelijk de klas uit hoeven te gaan. Ook de externe experts worden binnen de klas ingezet.

³Er is een ontwikkeling ingezet in de richting van meer zelfsturing door de leerlingen.

⁴Bij de onderbouw gebeurt de evaluatie door de leerkracht, naarmate de leerlingen ouder worden gebeurt de evaluatie steeds meer samen met hen.

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- ☐ vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- ☐ vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- ☒ vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen
- ☒ vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak

Afhankelijk van de lesstof, van het vak, wordt er gewerkt met homogene subgroepen, of met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak. Een belangrijke keuze die is gemaakt, is dat de kinderen (vrijwel) altijd binnen het klaslokaal blijven.

Differentieert de onderwijsaanpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ☒ ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaanpak van de school
- ☐ incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- ☐ nee, niet of nauwelijks

In een klas wordt aan verschillende leerstijlen toegekomen doordat leerlingen in kleinere groepjes worden opgedeeld, en doordat er extra 'handen' in de klas beschikbaar zijn. Het differentiëren door middel van didactische werkvormen die inherent ruimte bieden voor verschillende leerstijlen komt ook, maar minder voor.

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten)?

De klassen hebben gemiddeld 15 leerlingen. Bij de klassenindeling is de leeftijd het uitgangspunt. Daarna wordt gekeken wat de behoeftes van de leerlingen zijn. Op basis van deze kenmerken worden de klassen ingedeeld, en de leerkrachten bij de klassen geplaatst.

Opvallend is dat de school bewust ervoor kiest verschillende leerkrachten voor één klas in te zetten, ongeacht de aanstellingsomvang van de leerkrachten. Doel hiervan is het delen van kennis, en leren van elkaar tussen de leerkrachten - en voor de leerlingen de kans om het voordeel te hebben van een groter scala aan vaardigheden.

Huidige klassen: 1,2,3 - 4,5 - 5,6 - 6,7 - 7 - 8a - 8b

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis): **80-90 procent**

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen: **100 procent**

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen: **95-100 procent**

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling: **100 procent**

De geïnterviewden zijn overtuigd van de competenties van het hele team, en de toepassing van de vaardigheden in de praktijk van de klas. Een kanttekening die gemaakt wordt, is dat genoemde zaken niet altijd goed worden opgeschreven of planmatig worden opgepakt (plannen en verantwoorden).

de mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- ☐ vooral individuele aanpak van leerkrachten
- ☐ aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- ☒ teamaanpak

De ene leerkracht is sterker in pedagogisch opzicht, de ander is didactisch sterker. Mede doordat de begeleiding van een klas altijd gedeeld wordt door twee leerkrachten (en de 'extra handen'), vullen de leerkrachten elkaar aan, en leren zij van elkaar. Voor de leerlingen heeft dit het effect dat zij niet afhankelijk worden van een specifieke leerkracht.

Leerkrachten hebben vrijwel geen taakuren, hiervoor worden onderwijsassistenten ingezet. Zo hebben leerkrachten voldoende tijd om de verantwoordelijkheid voor het passende onderwijs voor de leerlingen te nemen.

De dataspecialist voert het gesprek met de leerkrachten over de opbrengsten van het onderwijs, op basis waarvan de aanpak voor de leerlingen kan worden bijgestuurd.

de mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

- ☒ niet of nauwelijks
- ☐ soms
- ☐ vaak

Er is veelvuldig contact tussen school en ouders over het individuele onderwijstraject van hun kind. De ouders zijn nauwelijks betrokken bij de inrichting van het onderwijs als geheel (anders dan via de wettelijke inspraak in de medezeggenschapsraad).

Er zijn verschillende overlegmomenten tussen ouders en leerkrachten. Er is veel contact, informeel, maar ook formeel. Zo is er een halfjaarlijks gesprek, waarbij het IK-plan wordt doorgenomen. Vanaf groep 4 wordt er gewerkt met het OPP. Het intensieve contact wordt beaamd door de aanwezige ouder. Haar kind gaat naar school met busvervoer, waardoor het dagelijks contact minder is. Zij vindt dat ze ondanks deze beperking van het informele contact goed betrokken wordt.

Teamexpertise

*Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)? Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.*

Een grote kracht van het team is dat het heel goed samenwerkt. De leerkrachten zijn leergierig en zij zijn sterk op didactiek en gedrag. Ouders en leerlingen worden intensief betrokken bij de bepaling van de ondersteuningsbehoefte.

Een inhoudelijke specialisatie is er op hechtingsproblematiek.

Biedt de school onderwijsarrangementen binnen het regulier onderwijs aan?

Nee. Op dit moment wordt er geen gebruik gemaakt van de observatieplaatsen, en nemen ook geen teamleden deel aan het CIO, de collegiale intensieve ondersteuning.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen

a. Extra handen

Extra ondersteuning (in aanvulling op de leerkracht) in direct contact met de leerling(en) binnen de klas:
(Lkr. = leerkracht, Vlkr. = vakleerkracht, KA = klassenassistente, OA = onderwijsassistent, RT = remedial teacher, AB = ambulant begeleider, OU = ouder/verzorger, LIO = leerkracht in opleiding, ST = stagiaire, TA = technisch assistent)

Groep/Afdeling/School	Functionaris(sen)	Aantal uren per week ⁴
1/2/3	OA	27,5
4/5	OA + OA	22,5 + 12
5/6	ST	16,5
6/7	LKR + AB	16,5 + 27,5
7	LIO + OA	11 + 16,5
8A	-	-
8B	LIO + OA	11 + 5,5

Leerkracht – leerling ratio over de hele school gerekend (gemiddelde groeps grootte)

15

Ondersteuning door eigen medewerkers van de school in direct contact met de leerling(en) buiten de klas:

x IB, op deze manier: data-specialist

x Fysiotherapeut, op deze manier: schrijfonderwijs in de klas, individuele therapie buiten de klas

x Ergotherapeut, op deze manier: therapie

x Speltherapeut, op deze manier: zowel in als buiten de klas

x Logopedist, op deze manier: taalonderwijs in de klas, individuele logopedie buiten de klas

x Gedragswetenschappers, op deze manier: onderzoek en expertise delen

x Vakleerkrachten, op deze manier: bewegingsonderwijs

Gebruik van ‘handen’ van

x Ouders, op deze manier: werkgroepen voor activiteiten, hoofdluiscontrole, aankleding hal etc.

x Vrijwilligers, op deze manier: extra facilitair medewerker, medewerker voor klusjes ed.

x Extern bekostigd uit PGB of anderszins, op deze manier: specialistische inzet logopedist + AB

Handen op schoolniveau beschikbaar voor ondersteuning van professionals en ouders

x Schoolarts, controle leerlingen volgens schema GGD

x Ondersteuningsteam, Onderdersteuningsteam gemeente Aalten houdt 1x per twee weken spreekuur op school voor medewerker & ouders

x Buurtzorg Aalten & Kinderthuiszorg

x Zozijn: ergotherapie, speltherapie

b. Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:

⁴ Het gaat hier om het aantal effectieve uren met leerlingen (lestijd).

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale didactische kenmerken

x methodieken met aangepaste leerlijnen, nl. ZML-PRO lijn rekenen

- gericht op zelfredzaamheid

x met een lager tempo, veel herhalen, nl. ZML-PRO lijn rekenen

- die (veel/snel) lezen vermijden

- gericht op auditieve informatieverwerking

- gericht op visuele informatieverwerking

- gericht op sensomotorische informatieverwerking

- uitgaand van sterk eigen probleemoplossend vermogen

x anders, nl aanleren gebarentaal

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken:

Onderwijsmaterialen ondersteunend bij:

- begrenzing van het gedrag

- uitdaging tot alertheid en activiteit

x het ervaren van successen en het ontvangen van beloningen, nl. Taakspel

- begrip voor sociale interactie (met de volwassenen en de leeftijdsgenoten in de eigen omgeving)

x schoolaanpak op gedrag, nl Groepsplan Gedrag

Aanpassingen aan kindspecifieke fysieke belemmeringen (in aanvulling op de didactische materialen)

Aanwezige materialen (zoals 'sissel'-kussens voor hyperactieve kinderen, fysiotherapeutische materialen voor revaliderende kinderen, basis verpleegmaterialen voor langdurig zieke kinderen)

De school beschikt over een eigen fysiotherapie ruimte (kinderfysiotherapeut) met de benodigde materialen.

Tevens beschikt de school over een verzorgingsruimte voor specialistische zorgbehandelingen door externen.

c. Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school

Voor speciale bewegingsbehoeften

x Rolstoeltoegankelijk

x Invalidentoilet

x Time-out ruimte: aanwezig

x Extra grootte van de lokalen, gangen en speel/gymruimten

x Een speelplein met extra kwaliteit (beweeg wijs)

De school heeft een groot (omhekt) buiten terrein dat onderverdeeld is in verschillende vakken. Het voorste deel is het rustige plein, in een afgezonderd deel van dit stuk bevinden zich een groot schaak- en dambord.

Daarnaast is een deel waar gefietst mag worden, uitgevoerd als een verkeersplein. Er achter ligt een deel waar op andere manieren gespeeld mag worden. Hier bevinden zich ook speeltoestellen en een groot grasveld

Voor verzorging en therapie

x Verzorgingsruimte

x Revalidatieruimte

x Ruimte fysiotherapie

x Ruimte ergotherapie

x Ruimte speltherapie

x Ruimte spelbegeleiding

- Omgeving gericht op sensorische beleving (snoezelmuur e.d.)

x Ruimtruimte

Voor speciale leerbehoeften

- Handenarbeidlokaal/atelier

x Speel-/gymlokaal

- Keuken (voor leerlingen)

x Schooltuin

- Dierenverblijf

- Zwembad

d. Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

<i>binnen de school zelf beschikbaar</i>	<i>buiten de school snel toegankelijk</i>	
	x	visuele beperkingen
x		auditieve beperkingen
x		spraak/taal belemmeringen
x		cognitieve beperkingen
x		motorische beperkingen
x		beperkingen door langdurige ziekte
x		Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
x		ADHD
x		dyslexie
x		overige psychiatrische aandoeningen
x		gedragsproblemen
	x	onderwijsachterstanden andere culturen

Vrijwel alle teamleden hebben een Master SEN. Er is een speltherapeut, een logopedist, en een fysiotherapeut beschikbaar.

e. Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>sporadisch</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>	<i>gemeen-schappelijk handelingsplan</i>
SMW			x		
Bureau Jeugdzorg			x		
GGD			x		
GGZ			x		
MEE		x			
(Kinder)ziekenhuis			x		
Revalidatiekliniek		x			
Justitiële inrichting		x			
KDC			x		
MKD			x		
Psychiatrische instelling			x		
Gemeente, ketenzorg			x		
Ondersteuningsteam gemeente			x		

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- *het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

Er is vier jaar geleden voor gekozen het eigenaarschap volledig bij de leerkracht te leggen. Dit beschouwt men als een sterk kenmerk van de school. De leerkracht is verantwoordelijk voor de inrichting van het leerproces. Het Integraal Kind Plan is daarbij essentieel. De keuze om de verantwoordelijkheid zo te beleggen kan soms uitdagingen geven bij de afstemming tussen teamleden. Desalniettemin is hier heel bewust voor gekozen.

- *de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*

Het beleid wordt beschreven in de schoolgids.

- *volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

Voor de didactische voortgang gebruikt de school Cito (de dataspecialist maakt hiervan intensief gebruik). Voor de sociaal-emotionele voortgang gebruikt de school van Cito de module Viseon2.0, met een combinatie van groepsspel, gedrag, en taakspel. In Viseon 2.0 is de cyclus van zorg opgenomen.

- *planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

De school hanteert de één-zorgroute, vertaald naar de setting binnen het sbo.

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*

Dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding, pesten, sociale veiligheid (fysiek ingrijpen).

- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*
 - *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
 - *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
 - *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
 - *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

De school ziet de ouders als partner en de betrokkenheid van de ouders is op alle niveaus hoog.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de reguliere basisscholen binnen Samenwerkingsverband Oost Achterhoek?*

Met de scholen buiten het eigen schoolbestuur is nauwelijks of geen samenwerking.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

Sbo nieuwHessen maakt deel uit van Scholengroep Accent. Dit schoolbestuur vormt een eigen 'Kamer' binnen het Samenwerkingsverband Oost Achterhoek.

Binnen de Kamer is er regelmatig contact. Het schoolbestuur biedt trainingen aan waaraan teamleden van sbo nieuwHessen deelnemen. Kennisdeling wordt bevorderd door deelname aan een netwerk van medewerkers van Accent die binnen het schoolbestuur inzetbaar zijn - het CIO (Collegiale Intensieve Ondersteuning). Op dit moment nemen geen medewerkers van sbo nieuwHessen deel aan het CIO.

Accent verzorgt in samenwerking met Hogeschool Iselinge een Topclass, waar startende leerkrachten extra scholing krijgen tijdens de eerste drie jaar. Sbo nieuwHessen is een opleidingsschool binnen dit traject.

Doordat de directeur van sbo nieuwHessen ook directeur is van een reguliere basisschool, is de samenwerking tussen deze twee scholen intensief.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

De voorschoolse voorziening zal na de verbouwing intrekken in het schoolgebouw van sbo nieuwHessen. De contacten verlopen ook nu al via korte lijntjes. Scholing van voor- en vroegschoolse medewerkers gebeurt in afstemming of gezamenlijk.

Voortgezet onderwijs: Ook met deze scholen is de samenwerking goed. Een kanttekening is dat het wel lastig is om leerlingen met ondersteuningsbehoeften op gedrag in Aalten geplaatst te krijgen.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen voor sbo en so binnen Samenwerkingsverband Oost Achterhoek?*

Er is geen specifieke samenwerking met de twee andere sbo-scholen van Samenwerkingsverband Oost Achterhoek. Sbo nieuwHessen neemt wel deel aan het ROSA-overleg (Regionaal Overleg Sbo-directeuren Achterhoek). Binnenkort is er een sbo studiedag voor 7 scholen, waar rond de 200 leerkrachten aan deel zullen nemen.

Eén keer per jaar bezoekt het team een ander s(b)o om inspiratie op te doen.

Afsluitende opmerking:

- Voor de school is de samenwerking met de gemeente Aalten en met de regionale partners belangrijk. Vanuit de gemeente neemt Jeugdzorg deel aan het Zorg, Advies, en ToewijzingsTeam (ZATT) bij de bespreking van leerlingen die (mogelijk) inzet nodig hebben van Jeugdzorg. Zo kan tegelijkertijd, integraal, toewijzing plaatsvinden van een onderwijsarrangement en van een jeugdzorg-arrangement.

Sardes

Postbus 2357

3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371

3511 BK Utrecht

☎ (030) 232 62 00

@ secretariaat@sardes.nl

🌐 www.sardes.nl

🐦 @SardesUtrecht

📘 facebook.com/sardesBV

